

poble, cap a la cota 1080 (xxvii, 17.15), a l'altra banda del Barranc del Boveral.

En el fons, però no hi deu haver veritable dilema entre aquestes dues connexions, car el nom de l'ocell deu ser lingüísticament tot u amb el del seu color: negre, negríssim. I que també *bel*, i no sols *beltz* significà 'negre' en basc, no sols ho donava a entendre Mitxelena en el seu llibre *Apell.*, car resta viu així, almenys en compostos, en els dialectes bascos: *bnav.*, *lab.*, *guip.* *goibel* «cielo oscuro», *bazt.* *aezk.* i «nube»: on es combina amb *goi* 'altura'; com a adjectiu usà *bel* «oscuró, sobríó» el basc-fr. Hiribarren aplicant-lo a un núvol; i secundàriament en el sentit de 'trist', en *bnav.*, *guip.* i *lab.* (*Azkue*); *gente goibela* «gente seria» a l'Aezkoa, segons el *Supl.* a *Azkue*.

Descartem altres pistes etim. Que vingui o es relacioni amb els bc. *bero* 'calent', o *bera* «abajo» és ja ben poc versemblant pel significat; per més que una -r- basca entre vocals vingui normalment de -l- (de fet *beño*, gràcies a la palatització diminutiva s'ha usat per a 'calent' al Roncal, Zaraitze i Sule); però ben cert Bel no és poble calent: quasi tan poc com el veí poble de més al Nord, que, ben al contrari, duu el nom de *Fredes*. Quant a *bera* 'a baix' ni tan sols pot ser mot gaire antic en el vocabulari basc o ibèric puix que es formà amb l'adverbi *be* 'sota' + la desinència directiva -ra. El que m'havia induït a pensar en aquestes alternatives és que *bela*, -le 'corb', 'negre' sembla suposar una -ll- doble originària; tanmateix és ben versemblant que això no es produís en totes les posicions (com la final) ni en tots els dialectes ibero-bascos, vistes les formes *Beles/Belex* que estan ben documentades en ibero-aquità.

És interessant veure que hi hagué un duplicat del nom val., en el Nordoest aragonès (molt més a prop, doncs, del domini basc): *Biel* municipi de 900 habitants prop de Sos. Ja doc. des d'antic: «in Biele» en pergami original de 1097 (*Cart.* de Fanlo, 90.7); *vila de Biel* a. 1212, citat entre Sos i Luna (*Bol. Hi. Ge. B. Ar.* II, 53); *Biel* 1315 (*CoDoACA* XII). En la 1.^a *Reun. Top. Pir.* 127, se'n donaren cites en forma *Bel* en un doc. de 1068-1094; *Viele* a. 1093, 1094, i *Bjele, Uelle, Bieli, Bielli* en uns quants de posteriors.

És també cognom, propi de la zona prop del poble (a Bel mateix: xxvii, 133.14); Barranc de Joan *Bel* al Boixar (xxvii, 137.14).

Belaixa, V. Belleu

BEL i BELA

Hipoc. d'*Isabel*. Puig *Belagna* (citat junt amb *Sarri*) en un doc. de 1033, *Arx.* Solsona: pot ser compost postantroponímic d'*Isabel* + *Anna*.

Belar, mall., V. *Velar*

Belart, V. *Belarta*

La *Belarda*, pda. de Vinebre (xiii, 63.5), probablement del NP germ. *BELHARD*.

BELARTA

Nom de dues zones de prats a l'alta Ribagorça, l'una a Betesa, l'altra a Benasc. La primera és una petita vall que forma l'extrem NO. del terme de Betesa, a vista ja de la conca de l'Isàvena, en un terreny elevat, frescal i ric en aigua i pasturatges.

PRON. POP.: *belárta* (oït en nombroses ocasions per Terrado des de 1983 a 1990). Limita amb els termes de Calbera i Beranui. Dintre d'aquesta partida, es troba el Barranc de *Belarta*, que en constitueix l'espina dorsal. Hi ha una capella enrunada que va estar dedicada a Santa Margarida.

El seu homònim de Benasc és també una partida de pasturatges. Es troba uns 5 k. al NE. de la vila, seguint el camí dels Banys de Benasc, que habitualment s'utilitza per anar cap a França i cap a les Malledes. És un terreny amb herba abundant, freqüentat pels ramats. *Pron. pop.*: *belárta* (Terrado, 1991). Ballarín menciona el lloc quan exemplifica el mot *benasqués enpeltre*: «Als prats de *Belárta* em trobat un enpeltre de moixardines» (J. Ballarín, *Diccionario del benasqués*, s. v. *enpeltre*): un redol de moixernons.

DOC. ANT. Tenim únicament documentació referida al *Belarta* de Betesa. Abadal publica un document de juny de l'any 964 on apareix ja la forma *Belarta* (Abadal, *P. i R.*, 37). En un Capbreu d'Alaó de l'any 1670 es mencionen unes possessions de Joan de Fontdevila «del Serrado de la Moxquera hasia la parte de Belarta» (*Arxiu del monestir de Montserrat, Index dels llocs d'Alaó*, f. 62).

ETIM. Els informants, en anomenar *Belarta*, destacaven com a tret característic l'abundància d'herba. Això ens va fer pensar en el basc *BELAR* o *BELHAR* 'herba'. El diccionari d'*Azkue* conté *belar* 'herba', *belardi* 'prat', *belbartsu* 'abundant en herba'. Existeix també la forma *berar*, on es compleix la llei enunciativa per Luis Mitxelena segons la qual «una l antiga ha pasado entre vocales a r» (*Fonética*, 16.2). Aquesta hipòtesi sobre l'etimologia de *Belarta* va avalada per l'opinió de Coromines (*Topica Hesperica* II, 306), però resta encara la dificultat d'explicar l'element final -ta.

És veritat que existeix en basc un sufix -ta que en una de les seves accepcions podria traduir-se per 'mesura plena de' (cf. Mújica, *Afijos*, 62); però que aquest sufix no s'aplica al substantiu que designa el contingut, sinó al que designa el continent, ho podem veure en l'exemple d'*Azkue mandereta bat agotz* 'un llençol ple de palla': és *mandere* 'llençol' l'element que porta el derivatiu. Això no prova que no s'hagi pogut aplicar al contingut, sigui en el protobasc del Pallars, o en altres parlars bascos moderns.

És millor, però, pensar en el sufix -eta 'lloc de', 'lloc abundant en', de gran ús en la llengua basca: *arrieta* 'lloc de pedres', *ondarreta* 'areny, lloc d'arena'. Mitxelena, que ha estudiat bé l'ús d'aquest sufix en l'onomàstica, diu: «terminación de multitud de nombres topográficos que indica pluralidad» (*Azkue*). «De su frecuencia da fe la reja de San Millán donde aparecen *Azazabeta, Bagoeta, Berroztegieta*... Como es bien